

Protocol radunonza generala da Trun Turissem venderdis, ils 15 da mars 2024 allas 19.30 uras tier daStefano

Gliesta da tractandas:

1. Beinvegni ed appel
2. Elecziun da dus dumbravuschs
3. Approbaziun dil protocol dils 24-03-2023
4. Rapport dil president
5. Quen annual 2023
 - a) Presentaziun
 - b) Rapport da revisiun ed approbaziun
6. Preventiv 2024
7. Fixar la contribuziun dils commembers
8. Elecziuns
 - a) Dus suprastontAs
9. Varia

1.Beinvegni ed appel

President Daniel beneventa tuts presents alla 55-avla radunonza generala da Trun Turissem.

Sco appel cursescha la gliesta da preschientscha.

Presents ein 32 commembers/ras. Las perstgisas vegnan prelegidas.

Il president supplichescha per in cuort mument da silenzi per nos commembers defuncts Carli Scherrer e Magnus Manetsch.

2.Elecziun da dus dumbravuschs

Sco dumbravuschs vegnan Gabriela Vincenz e Flurin Maissen elegi unanimamein.

3.Approbaziun dil protocol

Il protocol dalla davosa radunonza generala dils 24-03-2023 ei staus puplicaus sin la pagina dalla vischnaunca. Sin giavisch eis el vegnius tarmess tier. Negin ha fatg diever da tal survetsch.

Ils presents approbeschan il protocol cun admetter in engraziament per la redacziun da tal.

4. Rapport dil president

President Daniel presenta en siu rapport il passau digl onn vargau. El fa attent sin la muntada dil turissem per nies cantun e nossa regiun. La studia „valurisaziun davart il turissem (Wertschöpfungsstudie) muossa quei cun cefras marcantas. Il turissem generescha ina valorisaziun bruta da 4.5 milliardas francs e contribuescha aschia ad ina cumpart da 26.5% alla prestaziun economica dil cantun.

La suprastonza ei sentupada ad 8 sesidas ed igl ei vegniu tractau differentas fatschentas: Diversas damondas da sustegn ein vegnidas concedidas. Per la promoziun da turissem ein vegniu impundiu la summa da ca. 50'000 francs.

Trun Turissem ha en collaboraziun cun Sumvitg Turissem schau elaborar ina tura virtuala sigl intschéss dalla vischnaunca da Trun. Uonn ei quella vegnida cumpletada cun ina tura d'unviern.

Daniel presenta cuort la reediziun dalla brochura da reclama Trun semova. Niev ein d'anflar differentes codes da QR. Era ei enqual fotografia vegnida remplazzada. Aschia posseda Trun Turissem in mied fetg actual per la reclama, il qual vegn apprezzaus fetg ton da hosps sco era dad indigens.

Trun Turissem sa quintar culla buna collaboraziun cun Surselva Tourismus. Grazia a nies contract da prestaziun vegn posiziunau la recalma per differentas occurenzas, il 2024 spezialmein per las festivitats da 600 onns Ligia Grischa, sin lur pagina.

In auter mied da reclama ei il magazin per hosps „mia Surselva“ che cumpara 1 gada ad onn. La proxima ediziun porta ina contribuziun digl ischi da Trun.

Daniel fa aunc inaga attents sin tut quei ch'ei curriu e passau en vischnaunca: las exposiziuns en la Cuort Ligia Grischa ed el Spazi Spescha, ils concerts dalla musica e dil chor Cecilian. La loipa, la patinera, il runal La Péra e la via da spassegiar d'unviern ein adina preperai cun gronda premura. Mo lu era sin ils success sportivs da Marta Bundi ed Annina Tomaschett.

Alla fin da siu rapport engrazia president Daniel a tut ils consuprastonts so era alla vischnaunca ed a lur gruppa cun Mattias Cadruvi ed Albert Spescha per la fetg buna collaboraziun.

5. Quen annual 2023

a) presentaziun

Nossa cassiera Rita Wolf prelegia il beinmenau quen. El siara cun expensas da fr.97'682.85 ed entradas da fr.93'954.50. Aschia seresulta ina sperdita da fr. 3'728.35.

b) rapport da revisiun ed approbaziun

Revisur Donat Albin prelegia il rapport da revisiun e conferma che tuttas cudischaziuns e quittanzas seigien avon maun ed il quen seigi vegnius menaus a moda schubra e surveseivla.

Il revisur da quen engrazia alla suprastonza ed alla secretaria per la gronda lavur prestada en favur da Trun Turissem.

Ils presents dattan scarica alla suprastonza e cassiera ed approbeschan il quen annual 2023 unanimamein.

6.Preventiv 2024

La cassiera Rita presenta il preventiv pigl onn 2024.

Ins quenta cun entradas da fr. 94'600.- ed expensas da fr. 98'500.-. Aschia seresulta ina sperdita da fr. 3'900.-

7.Fixar la contribuziun dils commembrers

La contribuziun munta per possessurs e menaders da menaschis da restauraziun e da pernotaziun, fatschentas ed interpresas en vischnaunca e persunas singulas à fr.25.-.

Per fatschentas ed interpresas d'ordeifer munta la contribuziun à fr. 50.-

La suprastonza ed ils revisurs proponan da schar las contribuziun sco tochen da cheu. La proposta vegn approvada unanimamein.

8.Elecziuns

a) dus suprastontAs

Esther stat vinavon a disposiziun sco commembra dalla suprastonza e vegn elegida unanimamein.

Deplorablamein ha Roland abdicau sco commember dalla suprastonza. Daniel engrazia a Roland per tut siu engaschi per Trun Turissem. Oravontut per la senda da spassegiar d'unviern. Nus surdein ad al simbolicamein in T-Shirt cun ina fotografia dalla senda da spassegiar wed in bon per ina buna tscheina.

Legreivlamein ei Flurin Decurtins-Darms promts da surprendre il post vacant. El vegn elegius unanimamein.

9.Varia

- La geraua Erica presenta la fiasta da 600 onns Ligia Grischa. Nus udin in fetg interessant sguard ella historia dalla Ligia Grischa.

Fiasta centenara – Trun Turissem

Introducziun

- uonn eis ei 600 onns dapi gl'engirament dalla Ligia Grischa sut igl ischi
- A Trun vulan ins festivar quei giubileum a moda speciala.
- Per quei intent ha la vischnaunca fundau la stad 2020 ina gruppa da lavur ed incumbensau quella cun las lavurs preparatorias per igl onn da commemoraziun

Historia

«Schi ditg che stattan cuolms e vals» han ils acturs engirau 1424 sut igl Ischi a Trun ed empermess da segidar in cun l'auter, da procurar per segirtad e defensium vicendeivla e da segirar dretg e possess. La Ligia Grischa - oriundamein Ligia Sura - ei seconstituida entras l'uniun da 21 cumins dallas vals dil Rein Anteriur e Posterior, dil Mesauc e Calanca. Treis tgaus feudals dalla Val dil Rein Anteriur, numnadamein Johannes von Ilanz, ch'era avat a Mustér ed iniziand principal, il barun Ulrich II de Razén ed il barun Albert de Sax-Mesauc ein s'uni ils 14 da fevrer 1395 cun deputai dils cumins a Glion en ina ligia perpetna. Ils 16 mars 1424 ei la Ligia Sura vegnida reafirmada, approfondida ed amplificada a Trun sut igl Ischi.

Il motiv per quest'allianza ei stau ina seria da carplinas denter ils signurs de Belmont, Werdenberg e

Razén e gl'uestg da Cuera, mo era enteifer la noblezia bassa dil contuorn. Il mistregn, il commerci ed il traffic havevan sentiu gronds donns cheutras. Culla ligia stipulada a Glion lev'ins stabilisar la segirtad sillas vias, possibilitar il commerci ed il traffic liber e garantir il dretg digl um cumin avon dertgira.

Ils conclus dil 1395 a Glion ein vegni amplificai a Trun cun resoluziuns d'admoniziun e d'agid vicendeivel per garantir la protecziun dil possess ed ina megliera giurisdicziun. Trun ei vegniu dessignau sco sedia buca mo dalla Ligia Grischa, mobein era d'ina dertgira nunpartischonta da quella Ligia. Suentar il reengirament a Trun ein era la Val dil Rein Anteriur, la Muntogna-Tusaun, la Val Schons e Valrein s'associai cumpleinamein culla Ligia Grischa. Culs pass da transit dil Spligia e dil S. Bernardin che colligiavan spel Lucmagn il territori dalla Ligia Grischa cun il sid, ha la Ligia Grischa contonschiu dapli impurtonza geostrategica. Cul consentiment dil cont Johann de Sax ei la part su dil Mesauc lu era entrada ella Ligia Grischa il 1480.

La Ligia Grischa ha rinforzau la collaboraziun el territori retic cun secolligiar cun ulteriurs partenaris ed ei aschia daventada la forza principala ellas activitads exteriuras digl entir Grischun. Enteifer la Ligia Grischa havevan las regiuns dils anteriurs tgaus feudals principals (Avat=Cadi, Signuradi da Sax-Mesauc=Lumnezia-Foppa-Flem, Signuradi da Razén=Vuorz-Sursaissa-Razén) ina ferma predominanza politica, damai che mo glieud da questas treis regiuns havevan da vegl enneu il dretg d'ascender en turnus da treis onns gl'uffeci suprem dil landrechter (cau-derschader e cau-ligia). Famiglias d'autras regiuns transferevan perquei savens lur domicil els loghens cun tals privilegis.

1798 ei la historia dalla Ligia Grischa sco part dil Stadi liber dallas Treis Ligias ida a fin.

Program

Il giubileum vegn festivaus sut il tetel «Sut igl Ischi 2024» e quei duront igl entir onn 2024.

Planisadas ein treis occurrenzas pli grondas sco puncts culminonts digl onn da fiasta. Cun singulas occurrenzas da rama, sco era contribuziuns d'ulteriuras uniuns ni instituziuns cumpigliadas vegn procurau per in onn giubilar plein variaziun.

Ils puncts culminonts:

- *La Ligia Grischa sin viadi historic*

L'occurrenza secumpona d'ina seria da concerts dil Chor viril Ligia Grischa sut il tetel «La Ligia Grischa sin viadi historic». Planisai ein quater concerts da tempra historica e patriotica en quater differentes loghens d'impurtonza per la Ligia Grischa.

- *Detgas e fatgas d'ina perdetga metta*

Raquintada vegn la historia digl Ischi da Trun, daco ed oravontut co igl Ischi ei daventaus la perdetga cardinala dalla Ligia Grischa, la tgina da nossa libertad, il simbol dil cumbat pil romontsch, veneraus quasi sc'ina reliquia. Rispostas dat l'occurenza en ina mischeida da concert e film cun schar reviver zacontas detgas e fatg(a)s da nossa historia en ina collascha da text e musica, da poesias e canzuns.

- *Teater el liber*

Trun ha ina liunga tradiziun ella cultura da teater. L'idea ei da presentar la liunga cultura e tradiziun dil teater, denton era d'ughegiar in niev pass. Ei vegn presentau in toc screts aposta per Trun, per la fiasta e risguardond las atgnadads dalla vischnaunca e la region. Il teater temtischescha ils aspects d'allinazas. Allianzas da tuttas fuormas ein oz pli actualas che zacu. Senza alianzas da tiaras, senza la collaboraziun da vischnauncas fuss bia buca pusseivel. Ed il teater setschenta era la damonda: Eis ei uras per ina nova ligia?

Program accompignont:

- *Museum Cuort Ligia Grischa*

L'exposiziun extraordinaria 2024 el Museum Sursilvan Cuort Ligia Grischa a Trun ei era dedicata al giubileum «600 onns Ligia Grischa».

Mussau vegn la sentupada dils delegai alla dieta annuala il di da Sogn Gieri 1698 ella Cuort Ligia Grischa. Il museum dat in'egliada sin la veta ed il mintgadi dils carstgauns ed en las instituziuns politicas dalla Ligia Grischa. Vitier vegn mussau in'exposiziun d'art contemporan co la color grischa inspirescha artistas ed artists.

- *Societad da musica*
envida al concert annual cun Alexi e Marcus, ei dat d'udir arranschaments da Corsin Tuor d'entgins «classichers» dils cantauturs romontschs cun accompagnament da brass. Plinavon presenta la musica il toc «Legenda Romontscha» ch'ella suna era alla Fiasta da musica cantunala 2024 a Clastra.
- *Surselva Romontscha*: undraziuns el Curtgin d'honor

Igl onn entscheiva cun la fiasta d'avertura: 30-03-2024

- Justina engrazia pil sustegn enviers la Cuort Ligia Grischa durant igl onn, oravontut era per la contribuziun tier il guid da cultura che ha custau biabein fr.90'000. Ella orientescha vinavon che la Cuort Ligia Grischa ha planisau pliras differentas occasiuns pigl onn vegnend. Quei surtut arisguard all giubileum da 600 onns Ligia Grischa.
- Il gerau Lucas Arpagaus engrazia per la buna collaboraziun. La cultura ei ina gronda causa en nossa vischnanca, ella cuosta denton era dabia. Perquei appelescha el era dad esser presents alla radunonza da vischnanca cu ei va dad approbar il preventiv.
- Flurin Maissen damonda daco ch'il tschancun dalla senda Sursilvana dadens Schlans seigi aunc adina bu aviarts. Mathias Cadruvi sa declarar che la senda seigi serrada muort segirtad ed ei seigi quintau arver ella davos avrel entschatta matg.
- Roland lai revive ses davos onns en suprastanza. Naven dil giubileum da 50 onns Trun Turissem sur la cumpra dil Quad entochen tier ils telefons magari curios pertuccont la senda da viandar.

Muort il pign giubileum dalla 55-avla radunonza vegn pagau duas rundas da beiber evenvidau alla usitada tscheina.

President Daniel engrazia a tuts per lur preschinetscha e la buna discussiun e giavischa in bien appetit e silsuenter in bien retuorn a casa.

Campliun, avrel 2024

il president
Daniel Tuor

la secretaria
Esther Tomaschett